

УСМОН ҚУЧҚОРО

ҲАЯЖОНГА

ҚУМИЛГАН ДУНЁ

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1982

*Тақризчи,
Аҳмад Аъзамов*

Қўчқоров Усмон.

Ҳаяжонга кўмилган дунё: Шеърлар. —Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1982. — 64 б.

Ёш шоир Усмон Қўчқоровнинг шеърларида Ватанга муҳаббат, халқнинг нурафшон келажигига ишонч, дўстлик каби мавзулар ўзига хос йўсида талқин этилади. Усмон табиат ва инсон муносабатларидаги уйғунликни назик илғай олади; умуман ёш шоирнинг шеърларини ўқир эканмиз, кўз олдимизда табиат ва жамият оғушидаги бугунги мураккаб табиатли, курашчан инсон — замондошимиз образи намойиш бўлади.

Кучқаров Усман. Мир волнений: Стихи.

Ўз 2

К $\frac{70403 - 34}{M352 (04) - 82}$ 70 — 82 4702570200

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1982 й.

* * *

Қон юракка қайтар гупуриб,
Ер энтикиб қайтмоқда тонгга.
Зарбў завол кўрмай, югуриб
Қайтмоқдаман Ўзбекистонга.
«Соғинганман» — ожиз бир калом,
«Ўлиб қолдим» — лофга ўхшайди.
Хуллас шу гап: «Диёрим, салом!»
Қолган гаплар эзмалик, майда.
Умр дегани сафарда елар...
Диёримга ҳар сафар мени
Соғинчларим етаклаб келар,
Севинчларим йиғлатар мени.

1975

ШОИР

Сен шоирсан — яшайсан шошиб,
Ҳеч нарсага улгурмас умринг.
Руҳнинг кетар гоҳ кўкдан ошиб,
Гоҳо етти қават ерга тенг.

Қайда булут йиртилиб, шодмон —
Қуёш чиқса, қалбнинг илйиди
Қаердадир томса томчи қон —
Сенинг юрагингда ивйиди.

Мол-дунёдан кимдир бахт топар,
Кимдир топар уни хотиндан,
Бахт ҳақида ёзасан, магар
Бахтлиман, демайсан олдиндан

Э-ҳа, умн, дейдилар ҳатто,
Бир помингга не турфа лақаб.
Дунё сени пайқагунча то —
Сен дунёни етурсан пайқаб.

Ҳар шарпага солурсан қулоқ,
Ҳар кўкракка кириб чиқарсан.
Сўнгра топиб бир маскан — овлоқ,
Енжимлаб қалбнингни сиқарсан.

Ўлгунингча шундай беомоӣ
Ўз-ўзининг қилурсан таъқиб.
Бир кун бармоқ тишлар оломон
Бўм-бўш қолган ўрнингга боқиб.
Ҳурмат билан тилга олишар
Ўтган замон феълида сени.
Учратиб боз ҳайрон қолишар
Келажакнинг йўлида сени.

Сен шопрсан — яшайсан шошиб...

1976

БОБОМНИНГ УТМИШИ

Ер чопардик, шу қора тупроқ
Эгаси биз эмасдик бироқ.
Ернинг астарини ағдариб
Пайкалнинг бошига чиққанда ҳориб.
Тушунмай дунёнинг баланд-пастига,
Суянардик кетмон дастасига.
Елғиз шудир рўзи насиба
Деб суянсак, ботиб терга биз —
Синмай қолар эди аслида
Кетмон дастасига елкамиз...

1973

* * *

Бу дунёда: тайин ўтарим,
Лекки бунча чиройли олам.
Юрагингда юрсанг кўтариб,
Ҳатто ширин туюлади ғам.

Чўққиларга кетсам юксалиб,
Пастда қолиб кетар адирлар.
Улар мени чўққидан юлиб
Қайтарарлар — шунга қодирлар.

Чалқашча ёт — ҳайқирар осмон,
Юз тубан ёт — гулдурайди ер
Юракдан қон бўлиб беармон
Томирларга қуйиладн шеър.

Қай бирини қуйлай, билмасман,
Ҳаммаси қалбимни ром қилади
Мен қўшиқни тамом қилмасман,
Қўшиқ мени тамом қилади.

1974

* * *

Сониялар ўтаётир,
Ойлар етаётир,
Йиллар кетаётир —
Фурсат ўтмоқда ўзининг бурчин.
Социялаб,

ойлаб,

йиллаб

Одамлар кўкда ётур,
Одамлар сувда ётур.
Одамлар ўтда ётур —
Одамлар тупроққа ётмаслик учун.

1974

* * *

Сенга асраб келдим йигирма уч йил,
Бир осмон — булутсиз, бир тоғ — бетуман
Довуллар шиддати ухлаган, гофил,
Уммон асраб келдим, осуда уммон.
Ахир олиб келдим қонимда судраб,
Ун тўққиз ёшингга бермаклик учун —
Фарҳоднинг қонидан бир томчи қудрат,
Мажнуннинг қонидан бир томчи жунун.
Бу дали туйгулар аро бахтимга
Мен-ку йўлатмасман асло ҳеч кимни.
Бироқ фурсат отли мутлақ ҳокимга
Бир кун бермасманми муҳаббатимни...
Қарагин, довуллар бош урар кўкка,
Қарагин, уммоним турар хатарда.
Фарҳод, Мажнун руҳи руҳимда йўқдай.
Қарагин, ҳар соат, ҳар шом, саҳарда —
Мендан ёнишларни, сендан ғурурни
Вақт олиб чопмоқда қайгадир бевош.
Қарагин, кутмоқда сени йигирма
Ва мени бешафқат йигирма тўрт ёш.

1976

АРАФА

Тирсиллайди дарахтлар вазмин,
Еғар сўнгги бемажол қорлар.
Осмонларда чақмоқлар базми,
Мовий еллар қирларга чорлар.
Юлдузларга стар ер ҳиди,
Шалоладай шовуллар шамол.
Ёмгир бўйи тагин анқийди,
Тагин тортиб кетади хаёл.
Термулади кунгай томонга
Қалдирғочни соғинган уйлар,
Тўш уради тоғлар туманга,
Намхуш-намхуш тунлар қуйилар.
Рутубатдан юз бурган дунё,
Дунё янги дунёни чорлар.
Янги дунё бўлмақда бунёд,
Еғар сўнгги бемажол қорлар.

1975

* * *

Бўлди!
Сен бахт излаяпсан-ку
Бахтнинг ёлғизлигин унутиб.
Мен ахтардим аламсиз тақдир,
Аламинин ичимга ютиб.

Бўлди!
Дардкаш керакмас, яккаш
Жим турсам бас хаёл суриб,
тамаки тортиб:
Ахир ёлғиз илинж билан яшашин,
Истамайман мен энди ортиқ.

Эшикни очаман бесабр —
Тунни йиртиб борар ингоҳим...
Нима бўлди,
Зулмат чачвонига ўралиб
Кирмоқчисан хонамга чоғи?

Бўлди!
Гангиб қолур бир муддат
Зарб билан дарахтга урилган шамол..
Хаёлимни тишч қўймас фақат
Юрагимга сизмаган хаёл...

1975

* * *

Карвон... карвон... булут карвони..
Қирлар кифтини силаб ўтгач ел,
Ҳаяжонга кўмиб дунёни
Ватан узра ёғиб ётар сел.

Одамларда севинч — жонсарак,
Сабабини билмас ҳеч бири —
Кўпчиб ётган тупроқни босди,
Нари борса, баҳор ёмғирин.

Намхуш кийрикларнинг қаъридан
Эй, кўзлари шод кулган Ватан,
Абдулланинг ташбиҳларидан
Хаёла суриб термулган Ватан.

Жондан ортиқ севаман, дея
Ҳар пучмоқда кўкрак кермасман.
Табнатки ишқ берган менга,
Мен ҳеч кимга уни бермасман

Тириклигим ўзинг-ку, зотан,
Улимим ҳам сенга аталган.
Мен бетимсол муҳаббат билан
Айланаман бир кун Ватанга.

Фурсат қувар, етолмас, дилгир,
Етолмайди Хайём сўзига:
Оқибатда мени ҳам кимдир
Ўпиб-ўпиб суртар кўзига.

Юлдузларнинг қуйисида тинч,
Армон оғушида беармон,
Одамлардан жонсарак севинч,
Кўкдан ёмғир кутиб ётарман.

Қарвон... карвон... булут -карвони...
Қирлар кифтин силаб ўтгач ел,
Ҳаяжонга кўмиб дунёни
Ватан узра ёғиб ётар сел.

1975

МУҚАННА УТ ОЛДИДА

Тўрт унсурдан яралган эдим:
Тупроғу сув, ўту ҳаводан.
Тўрт томондан ўралган эдим, —
Душман ҳоким эди маъвода.
Қадам боссам — тупроғи дармон.
Ҳавосидан симирдим, тўйдим,
Сувларидан ичдим беармон,
Бугун ўтга қадамим қўйдим.
Тўрт мучал — тўрт унсурни соғлаб
Қурашларда мард, ғолиб яшар.
Вужудида олови йўқлар
Хоки туроб — топталиб яшар.
Ўтга кирдим ушбу соння,
Қўз ёш тўкманг алвидо айтиб.
Юртда олов сўнмасни дея
Кетмоқдаман аслимга қайтиб.

1975

МАОБИТДАГИ МУСА МАКТУБИ

Оҳ, темир панжара тилкалар ойни,
Оҳ, темир панжара нурни парчалар.
Орқага қайтмоққа йўл йўқ, оғайни,
Ватанга қайтмоқ...
Оҳ, темир панжара...

Биламан, ҳаётим таҳдид, хатарда,
Сабот-ку йўлларда қолмагай ҳориб.
Довулда жонсарақ паноҳ ахтарган
Йўловчи қисмати мен учун гариб.

Ботирнинг маслағи бўлмас ярадор,
Қўрқоққа ватандир ҳамниша жони.
Ахир ким кечирар бизни, биродар,
Бемаслак қолдирсақ жон деб, дунёни?!

Қай шаҳид яшашдан юзини бурган,
Қайси мард тупроқни қучган беармон?
Парвозга шайланиб ночор пат урган
Ярадор бургутга тутмагил осон.

Тириклик маъноси — тирикчиликмас:
Инсонга юзма-юз келаркан ажал.

Амаллаб саломат қолмоқлик эмас —
Баъзида зафарни ўлим этар ҳал.

Етиб боролмасман музаффар кунга,
Кўм-кўк чироқларга кўзим тушмайди.
Не ажаб, изтироб ҳаловатимга,
Не ажаб, нафратим ишққа ўхшайди.

Ҳаётни ўйладим гоҳ шод, гоҳ гамгин,
Англадим: то қотмай томирларда қон —
Бор йўллар тошланиб ташланса ҳамки,
Қурашга қолади бир парча имкон.

Мен — ўша имконман, самандар қўшиқ,
Улим мазмунидан топдим янгилик.
Кесилган умримда завол билмас ишқ,
Кесилган умримда муҳри мангулик...

Оҳ, темир панжара тилкалар ойна,
Оҳ, темир панжара нурни парчалар.
Орқага қайтиш йўқ энди, огайини,
Ватанга қайтиш...
Эҳ, темир панжара...

1976

Кунлар кечаверар галма-гал, шодмон,
Кўзлардан аритиб ғамни, ғуборни.
Биз қишдан чиқамиз саломат, омон,
Қучоқлаб оламиз боғни, баҳорни.
Сездирмай яшиллик кирар юракка,
Юракка хиромон ҳислар киради.
Баҳорда имкон йўқ тинч ухламакка —
Тушларга жилмайиб қизлар киради.
Дарахтлар юракка кирар шовуллаб.
Юлдузлар киради маъсум, мўътадил.
Адирлар жимгина киради гуллаб,
Одимлар гурсиллаб киради дадил.
Камалак — қуёшга тортилган ҳавас,
Қуёшни юракка тортиб киради.
Дарёлар аслида денгизни эмас,
Бизнинг қалбимизни излаб юради.
Юракка киради фасллар, йиллар,
Узайиб боради умр отли ҳикмат.
Одамзод куйманиб сева, севилар,
Сезмасдан севмоқлик — мунтазир қисмат.
Келар-ку умр ҳам тўлиб оқибат,
«Алвидо» демакка инсон шайланур,
«Алвидо» бўғизда қотган уқубат,

Юрак меҳваридан олам айланур.
Ногаҳон баҳорлар солади фарёд,
Дарахтлар бошида шовуллаб турар,
Юлдузлар жимгина тилайди имдод,
Дарёлар юракка ўзини урар.
Охирги нафасда англайди одам,
Энг сўнгги ҳикмат ҳам бўй берур охир —
Сезмай юриб севган дунёдан
Сезиб туриб ажрамоқ — оғир.

1976

МУСАВВИР

Рауф Парфига.

Укинчдан ютинар мусаввир,
Ожиз қалтирайди мўйқалам.
Полотнога тушмаган тасвир,
Полотнодан термулар алам.
Сурат чизмоқчийди бетимсол,
Ҳали ҳеч ким чизмаган сурат.
Қайлардасан, бебадал имкон,
Қайлардасан, бетакрор қудрат!
Тонгларга жон этганди ато,
Хаёллардан терган эди ранг.
Муҳаббатни чизганди, ҳатто
Шамолларга берган эди ранг...
Бу гал қандай айта олсин у
Бўғзига тикилган каломни.
Ногоҳ босиб келаркан уйқу,
Парчалаб ташлайди қаламни.
Тушига гоҳ уфқлар кирар, гоҳ
Ҳали ҳеч ким чизмаган сурат.
Ҳамон бўм-бўш турар полотно,
Қайлардасан, бетакрор қудрат!

1975

ТУТИНГАН ДУСТ

Сен менга дўст тутингансан:
Оламга сиғмаган севинчларимни
Гоҳ сен билан бўлишмоқ учун
Ҳузурингга келсам ҳансыраб,
Чекланасан жилмайиш билан,
Жилмайиш ўлдирар севинчларимни.
Ғуссалардан, дардлардан ҳориб,
Ҳузурингга мен келсам ғариб —
Қенгайиб кетмайди қорачиқларинг,
Чекланасан маслаҳат билан,
Дардимни ўлдирар маслаҳатларинг,
Мен чидай олмайман, бир кун бетингга
Отаман тутинган дўстлигимизни.
Сен йўқсан мен учун, қорлар кўмади
Эшигингда босганим изни.
Сен оқил саналиб яшайверасан,
Одамларга бетма-бет туриб.
Сен яшайверасан — кимнинг қувончин,
Қимнингдир дардини ўлдириб.

1975

МЕН, СЕН, У...

Одимлар: ўксинган, лоқайд, бешафқат...
Кўради минг сирли изни бу кўча.
Рўбарў келмоққа йўқ бизда тоқат,
Такрор учраштираб бизни бу кўча.
Ана, қуёшини топган баҳордай
Унинг қўлларига осилиб кўркам,
Менга нигоҳ ташлаш номусдай, ордай
Ўтиб кетмоқдасан ёнимдан, эркам.
Ёлғондан куласан сен қотиб-қотиб,
Бу ўчдан юрагинг таскин топар... ва
Аламу ғазабим ичимга ютиб,
Ёлғондан ўтаман мен ҳам бепарво.
Сен ҳозир хонангга кирасан сўлғин,
Йиғлайсан, наздингда бор дунё вайрон.
У эса гўдакни овутмоқ бўлган
Гўдакдай бир илож топмасдан ҳайрон.
Ногоҳ деразага тушади кўзинг —
Бир кимса ўтмоқда паришон, танҳо.
Қаҳқаҳа урасан ўзингдан-ўзинг
Ва уни кўчага судрайсан дарҳол.
Ана, қуёшини топган баҳордай
Унинг қўлларига осилиб кўркам,
Менга нигоҳ ташлаш номусдай, ордай
Ўтиб кетмоқдасан ёнимдан, эркам.

Шўхликлар қовушмас, кулгулар ёлғон,
Ёлғондан бепарво ўтаман мен ҳам.
Икки ёлғон аро боради шодон
Ўзин чиндан бахтли санаган одам...

1975

* * *

Енгинамда маъюс ўлтириб,
Юлдузларни санаб осмондан,
Хаёл етмас хаёллар суриб,
Шивирлашни севардинг жондан.

Тўлқинлардай чайқаларди боғ,
Қовушарди сукутга исён.
Қим ўйлабди бир кун гирдибод
Рўй беришин боғда беомон.

Учиб кетди осмонга боғлар,
Оғушида ўзинг ҳам, эркам...
Бугун кўкка нигоҳим чоғлаб.
Юлдузларни санайман: бир кам.

Энди айтсам, кулишар фақат,
Ишонмайди бирон-бир киши:
«Ой, юлдузнинг, осмоннинг ҳеч вақт
Одамзодга тушганми иши?»

Мен кетаман. Энди боғ қайда?
Анчайин бир қолган дарахтзор.
Соҳирлик йўқ юлдузда, ойда,
Бунча совуқ осмон тарафлар.

Уртамайди хотиралар ҳам,
Келтирмайди тун ҳам гашимни, —
Кўкдан тўкилганин айтмасам
Дарахтларга шивирлашингнинг...

1976

* * *

Урилади қалбга ҳаяжон,
Юрак бонгдай кўксимда урар.
Уйқусидан кечиб қадрдон
Гувоҳ тунлар бошимда турар.

Деразани очиб ташлайман,
Уй ютоқиб олади нафас.
Ёзаман, недандир гашдайман,
Ахтарганим ахир бу эмас.

Мен топурман эртами ё кеч,
Излаяпман собит, саломат.
Жоним қадрин сўрамасман ҳеч,
Менсиз қонлар йиғла, ҳаловат.

Асаб, фақат бардам бўл ҳали,
Юрагимга келса-чи раҳминг.
Энг кейиндир ўлимнинг гали,
Беҳудадир, гумонинг, ваҳминг.

Қулар бўлса толиқиб танам,
Кўтараман — қодир қудратман.
Кел, ҳаяжон, бостириб сен ҳам,
Ахтармоққа чиқдим фақат ман.

Чорлаб борар олдинга ҳамон
Энг яқин дўст, ашаддий ғаним —
Ҳаловатга бермасдан имкон —
Излаганим, топмаганларим...

1976

* * *

Башар истар истиқбол — порлоқ,
Замин чеврилмоқда зиёга.
Шоҳу гадо кам бу кун, бироқ,
Алишерлар керак дунёга:

Ун етти йил озодлик учун
Қамоқхона эмасдир лозим.
Одамзоднинг бахти деб бугун
Нозим керак дунёга, Нозим.

Сувликларга бефарқ термулмоқ,
Шеър изламоқ эмас сўрида —
Ё у томон, ё бу ён турмоқ —
Турмоқ керак, керак Неруда.

Иякка қўл тираш энди бас,
Бармоқ сўриб турмоқлик уят.
Бас, дунёга ортиқ керакмас
Курашлардан қочган шеърят.

1976

ИНТИЗОРЛИК

Ҳар эшикда бир қайғу санқир,
Қора уруш узоқ чўзилди.
Ҳар хатга бир йиғларди кампир,
Сўнгги пайтлар хат ҳам узилди.

Қаердадир, тўш бериб ерга
Қолиб кетмадими тўшлиси?!
Суврат бўлиб қолган кампирга
Бир гап топиб келди қўшниси:

«Омон юрган бўлса, башарти,
Қимки кўпга келган бу тўйда —
Томга чиқиб чақирсанг отин,
Кўрнармиш от миниб ойда!»

Буюк кучдир гоҳ интизорлик;
Кампир томга чиқиб нарвондан,
Нигоҳини кўтардию тик,
Ойни топиб олди осмондан.

«Абдуқодир! Уғилгинам ҳо-о-й!»
Бир илтижо учади ойга.
Кўзларида жимир-жимир ой,
Ойда отлар қўяди пойга...

1976

* * *

Биз гулларни севиб ўргандик,
Биз гулларни босдик юракка.
Гулга боқиб гоҳо ўртандик,
Гулга боқиб хўрсиндик якка.

Ухшатдик гоҳ уни тилакка,
Ишққа қиёс этдик басма-бас...
Лекин босганимиз юракка
Ҳамиша ҳаммаси гул эмас.

1976

* * *

Ишқ дунёнинг кўҳна эртаги,
Мен ҳам ундан тона олмасман.
Эҳтимол, энди мен эртага
Бугун ёнганимдай ёна олмасман.

Келмайсан ҳол сўраб ёнимга,
Чорлайверар юрак барибир —
Ҳар кун, ҳар тун менинг ёдимга
Сен қайтишинг керак барибир.

1976

* * *

Сен кўчага чиққин отилиб,
Ойга боқиб хўрсин бир нафас.
Кумуш тунга кетгин қотилиб,
Юлдузларин айлагин ҳавас.

Сўнг уйга кир: столда очиқ
Қитобларинг ётар бетартиб.
Хотирага аччиқма-аччиқ
Кўз ёшингин ташлама артиб.

Кўзингин юм, минггача сана
Деразангин тўсиб шамолдан.
Тонг кўкариб келмоқда, ана,
Қутулмайсан фақат хаёлдан.

Тўлин ойлар кетади озиб,
Фақат фурсат қилмайдн хато.
Ҳамон ётар китобинг тўзиб,
Ҳамон сапоқ бўлмайдн адо...

1976

* * *

Комрон кунлар олдинда ҳамон,
Алвон умид қайнар қонимда.
Қимдир таъна қиладир ёмон,
Таъналари ўтар жонимдан.

Мен ҳаёт деб аталган улуғ
Кенгликларда кетсам адашиб,
Маломату таънага тўлуғ —
Қимдир чиқар қаршимдан шошиб.

Зирқираб юмаман кўзимни,
Сабрман, саботман, бардошман — жимман.
Қўрқма, ўлдирмайман ўзимни,
Ҳаётман, яшашга маҳкумман.

1977

* * *

Аёз ҳали бўлмасдан адоғ,
Вазмин-вазмин қадамлар ташлаб,
Қишдан чиқиб келаётир тоғ
Бойчечакни тишида тишлаб.

Пешвоз чиқмас на дўст, на ҳариф,
Қишда ҳеч ким кутмагай уни.
Фақат дарё — лаби гезариб —
Упиб ётар тоғнинг пойини.

1977

* * *

Ёбонлардан ўтиб борсанг,
Ногоҳ қуйиб берса ёмғир,
Тут остига етиб борсанг,
Нафас олсанг оғир-оғир.
Ёғса ёмғир чиқиб чанги,
Келса булут қорайиб,
Ўчиб кетган уфқ ранги
Қамраб олса торайиб,
Ёмғир тусли эзгуликни
Сигдиrolмай юракка —
Бор риё, бор разилликни
Отгинг келар кўлмакка.
Хаёлингни севинч танғир,
Ёмғир ёғар, йўқ поёни...
Ва англайсан: боссин ёмғир,
Ёмғир боссин дунёни.

1977

* * *

Чол йиқилди оёқдан қолиб,
Чол ётганча қўшиқ айтарди.
Гоҳо Хўжа Ҳофиздан олиб,
Гоҳо Навоидан қайтарди.
Жеркиб берар эди кампири,
Тингламасди ҳеч ким ҳовлида.
Бири қўйиб, оларди бири,
Кулардилар унинг ҳолидан.
Қуйлар эди чол ҳамон боқиб
Вассажуфтли ўз осмонига...
Невараси узоқ улоқиб
Қайтди бир кун унинг ёнига.
Сўраб-сўрашмасдан ҳол-аҳвол,
Қўзларидан арғиб ғуборни,
Чол ўрнидан қўзғалиб, алҳол,
«Рустамхон»ни бошлаб юборди.
Титрар эди лаби, овози,
Сўз келарди тошиб, қуйилиб.
Қўзларида қувончнинг изи
Юзларига кетар ёйилиб.
Невараси кўтармасди бош,
Бош кўтармоқ кўп душвор эди.
Соқолидан дув-дув оқар ёш,
Чол недандир бахтиёр эди.
1977

* * *

Мен қайтаман — нигоҳим синди,
Бу йўлларда боғланди йўлим.
Гоҳ ҳайқирдим — овозим тинди,
Чўзиб кўрдим — етмади қўлим.

Мен бахтимни синайман яна:
Нигоҳларим бўлур шунда ўқ,
Овозимда вазмин тантана
Ва қўлларим етмаган ер йўқ.

1977

АФҒОН ТЕНГДОШИМГА

(Афғон инқилобининг бир йиллигига)

Маҳкам ушла икки кифтидан,
Силкит, тагин қаттиқроқ силкит,
Сен кучлисан, дегин, афтидан
Ярашмайди сенга, де, сукут.
Кўзларини қўлинг билан йир,
Ҳар кипригин жонингга қада.
Кейин ўзинг қароғига кир, —
Ҳам мардум бўл,
Ҳам мардум ата.
Силкит кифтларидан қаттиқроқ,
Уйғон! деб айт,
Қалқ! деб айт.
Қоматингни тут, де тикроқ,
Сен — сурувмас,
Халқ деб айт!

1979

* * *

Сен хорижда туғилиб ўсдинг,
Қочиб кетган бобонг ё отанг.
Лекин бир кун қалбингда, дўстим,
Уйғонади бир қайғу —
Ватан!

Икки авлод дарди ёлкангда,
Учинчи дард ўзингсан, ҳайҳот.
Яшашинг шарт бўлган ўлкангдан
Маҳрум бўлган учинчи авлод.

Хўрсинасан ҳар тонг, ҳар тунда,
Кўзларингда билгисиз қадар.
Сен Ватанни севасан, шунда
Кенгаяди Ватан сен қадар.

Кўзларингда замоннинг гарди,
Юволмайди кўз ёшлар, зотан...
Бу дунёда сарҳадлар шартли,
Бу дунёда собитдир Ватан.

Сеннинг шўрлик наслиннга ўхшаб
Қочиб кетмаса-да, биродар,
Ватан ичра ватансиз яшаб
Юрганлар бор — ваъангадолар.

Бу дунёда сарҳадлар шартли,
Хато қилган бобонгми, отанг.
Кўзларингдан термулар дардли
Кўзларингга сиғмаган
Ватан...

1978

* * *

Кўзлар ўз фикридан қайтаётир,
Сўзлар қайтаётир зикридан,
Оёқлар қайтиб кетаётир,
Юрак қайтмай қолди-ку бирдан.

Қани, кетдик юмиб кўзларни,
Ҳой оёқлар, кетдик пойма-пой.
Бас қилинг бекорчи сўзларни,
Юрак ортга қайтмас, ҳойнаҳой...

1978

* * *

Кўксимга қўйилган бу бошни энди
Гоҳида кўз қиймай, гоҳида қийиб.
Ва бунинг устига сени унутолмай
Яшаш, ахир, менга кўп қийин.

«Бора-бора севиб кетарман
Мен эримни балки кейинроқ», —
Деган хаёл билан яшайсан.
Мендан кўра
сенга қийинроқ.

1978

Тунда қалбни бор бўйи билан
Қадрдон қоғозга ағдариб,
Ғувлаб кетган бошингни силаб
Янги кунни чиқсанг ахтариб.

Киприк қоқсанг ёш сепчий деган —
Юмилмоққа қўймай — кўзингни,
Ернинг ҳаяжони тепчиган
Уфқ юзига боссанг юзингни:

Вужудингни парчалагудек
Кенгайгандан кенгайса тугён,
Атрофингда айланса буюк
Шиддат билан буюк оломон.

Қалқиниб бораркан юксакка —
Тортиб кетса кўк нигоҳингни,
Бўғзингдан қайтарсанг юракка
Ҳайрат, ҳасрат тўла оҳингни.

Тағин англасангки, оромга
Кертиб бериб бўлмайдн вақтни...
Жимгина ҳайқирсанг оламга —
Ростдан шу баҳтми?!
1978

ОСМОН ҚУШИҚЛАРИ

(туркумдан)

ЮЛДУЗЛАР ҚУШИҒИ

Ваҳки бизни яратди зулмат,
Фақат тонгни асраб қолинглар —
Тонгни асраб қолинглар, фақат
Эвазига бизни олинглар.

ҚУТЬ ЮЛДУЗИ ҚУШИҒИ

Томондан адашсанг — шошма, кут мени,
Макондан адашсанг — излаб ўт мени.
Гарчанд самовотда барқарор Шоҳман,
Маслакдан адашсанг — маъзур тут мени.

НУР ҚУШИҒИ

Табнат бир шиддат ато этган — тик.
На зорлик бор менда ва на бор зўрлик.
Сарҳадга дуч келсам турадирман лол,
Айланиб ўтишни билмам мен шўрлик.

ЕТТИ ОҒАЙНИ

Етти оғайни —
Ягона уруғ.
Бир қизни қувиб
Қоламиз қуруқ.

* * *

Кунда, ойда шафқат йўқ,
Йиллар баттар шафқатсиз;
Улардан ҳам баттари —
Фақат сиздир, фақат сиз.

* * *

Сочларинг: уч ўрим, бир боғлам сочинг,
Шамоллар, уч ўрим сочларни сочинг.
Бир боғлам, уч ўрим сочдан, одамлар,
Дунёга зулумот сочилар, қочинг!

* * *

Гул юлқинар, учади гулбарг,
Уюр шамол тушар ўйинга.
Адо бўлди юлқиниб ул барг, —
Олиб кетди Жавзо тўйинга.

* * *

Умримнинг энг сўнгги кунидан
сен билан учрашган сўнгги кунгача
қайтишнинг бўлсайди имкони —
нелигини айтиб берардим
сенга
бу лаънати ҳижроннинг...

1979

* * *

Бу асрда сўз топиш оғир,

Тушунчалар,

фикрлар,

ҳислар

Сўрашадн ўзларига ном —

Кимдир

ватан сўраган каби

Сўрагани каби кимдир

нон.

Барча сўзлар қўл қовуштириб

йўл беришар

КУРАШ отли

қутлуғ каломга.

КУРАШ сўзи сўзликдан чиқиб

Айланиб кетади

ватанга,

нонга...

1979

ИҚРОР

Акиф билан Яшарга

I

Азизим, бахтиёрим,
Кўнглимнинг тахти ярим
Юзингда кўз изи бор,
Сенга ким боқди, ёрим
(Озар баётларидан)

Емон сўздан асрай дедим,
Оқ ювиб, оқ тарадим.
Емон кўздан асрай дедим,
Оқ либосга ўрадим —
«Азизим, бахтиёрим,
Кўнглимнинг тахти ярим.
Юзингда кўз изи бор,
Сенга ким боқди, ёрим».
«Тил» не дедим, «дил»дединг,
«Дил» не дедим, «дил»дединг.
«Маним тилу дилим бир,
Ухлама, ғофил», дединг.

«Азизим, бахтиёрим,
Кўнглимнинг тахти ярим.
Юзингда кўз изи бор,
Сенга ким боқди, ёрим».
Басдир шунча уқубат,
Шунча жабру ситамлар.

Насимий девонин қўлтиқлаб, тунда
Пичирлаб юрибди ҳали ҳам Машраб.

Девлар бор — Авазни йўлда қўрқитган,
«Чамбилни босгон бор, бордир бостиргон».
Туяда бепарво Дада Қўрқутга
Гўрўғли саломин элтар Бозиргон.

Минг йиллик орзулар тирик бу юртда,
Юрак чидаб берар, кўзлар кўнади —
Ҳақиқат эртакка эврилур эрта,
Эртага афсона ҳаққа дўнади.

Ўтмиш-ку ўшадир — биз англагандай,
Туркийча оҳ, ~~я~~лар янграб турар лек, —
Ғафурнинг ундови жаранглагандай:
«Самад, юр, Нозимни кўриб келайлик!»

Келажак ёдига қондай сачраб ман,
Мозийнинг қалбида аламли тугун —
Мен ўша Бозиргон, ўша Машрабман —
Борурман,
Мен ўзим Жайхунмаң бугун.

* * *

«Қайтинг, қуёш чиқмасдан йўққа,
Қайтинг, дарё тинмасдан туриб.
Қайтинг, бир кун учсангиз ўққа,
Тополмасман бўзлаб, югуриб», —
Хотинми ё фарзандлар доди...
Ўттиз беш йил йиғламаиғ, янға.
Ғанимларга бураркан отиң,
Қайтмайман, деб кирмаган жангга.
Ўттиз беш йил — нима деган гап,
Минг йил ўтса агар орадан,
Шонли, қонли мозийга ўхшаб
Унутмайди хотирот, Ватан:
«Кўз ёшларим тинди, қақшадим,
Болам, оҳим кўкка ўралар.
Кипригимдан томчи ёш каби
Оқиб тушган

Султон Жўралар»...

1980

* * *

Имон бутун, юрак самимий,
Осмон чексиз, кўзлар беғубор,
Қуёш яқин, тупроқ қадимий,
...Ва яшагинг келади минг бор.

Қувонасан: аканг, синглингдай,
Бирдай орзу, бирдай матлаби —
Ўзбекистон деган кенгликда
Ҳамма сени тушунган каби

1980

* * *

Меҳр, мен розиман бугун ўзимдан,
Шуъланг идрокимни нурга беладн.
Сенга термуламан —
Икки кўзимдан
Икки дарё чиқиб келади.
Меҳр,

Сен азалдан ягона тилда
Икки лаб шивирлаб келган ўгитсан.
Иккита қирғоққа бирдай қотилган
Хаёлсан, умидсан —

Баҳри муҳитсан.

Бугун дарёлардан ошмоққа мен шай,
Бўлмай дея меҳрдаи маҳрум —
Икки дарё бағрига сифмай
Қолган каби Мовароуннаҳрим.

ҒАРОИИБ ЁЗ ТУНЛАРИ

Ой томоша қилар осмондан
Ҳовлиларни ҳар тун дол туриб.
Эркаклар ухлайди айвонда
Хотинини уйда қолдириб.

Баҳорда туғилган чақалоқ
Не учундир нижиқ чиқади.
Биғиллаб бўғилар чақалоқ
Тунда «шайтон» чимчиб чиқади.

Аёл нега бунча серзарда,
Қарғишга айланар алласи:
— Тут остида бир қора шарпа,
Қаранг, ўлдингизми, дадаси!..

— Итдан бўлак не бўлсин, хотин, —
Эр бошига тортар кўрпани.
Тинчимайди чақалоқ доди,
Хотин қуволмайди шарпани...

10. IV. 80.

* * *

Сени дардим десам, дардим зиёда,
Лекин севинчимга ҳам ўхшамайсан.
Қўтариб кетгувчи аршу аълога
Сен — ўша гулобсан, сен — ўша майсан.

Сенинг ёдинг билан юрибман омон,
Сенинг ёдинг билан — масту мустағриқ.
Фақат санчиласан юракка ёмон,
Мени ҳалок қилар бир кун шу оғриқ.

1980

* * *

Гулим, яйдоқ бу боғларда
Учиб юрган мезон йўқдир.
Кеч кузак-ку, бутоқларда
Япроқ йўқдир, хазон йўқдир,
Мезон офтобига чиққан
Илон янглиғ ётар йўллар,
Шамол йўқдир, мажол йўқдир,
Гирдибод йўқ, тўзон йўқдир.
Бу фаслга қуёш тобе,
Бу фаслга осмон муте,
Ўтсанг ўт-ей, йнтсанг йнт-ей,
Ушбу ҳолдан сўзон йўқдир
Ажаб, девдек имонлар ҳам
Жо бўларкан кичик хумга,
Бу не эртак, не афсоҳа —
Мушкулот йўқ, осон йўқдир.
Неча гафлат, неча нафрат
Кўрди гарчи бу фаслдан,
Қайтган эрмас, қайтар эрмас,
Ўсмон кўнглини узгон йўқдир.

1980

* * *

Сендан сукут раво,
Мендан сўз лозим.
Тушунмайсан барибир мени.
Тонгда уйғотади сени овозим,
Барибир тонгда ҳам топмайсан маъни

Ҳарчанд уринсанг-да эслай олмайсан, —
Бу кеча тушингга нималар кирди?..
Фақат ёғмоқдадир боз абри пайсон,
Фақат тонгда кимдир қаттиқ ўкирди.

Бу оғир тушингдан ўнгинггача то,
Тўлганиб, қалтираб, қон ютиб, озиб. —
Сен мени,
сен мени тушунгунингча то
Сендан сукут раво,
Мендан сўз лозим.

1980

Кириб келар қўйнимга сайёҳ,
Амир каби бобурд, бифараҳ

Юлдузлар чўмилар ҳовузда,
Ой яланғоч кириб келади...
Қайчи билан заъфарон кузда
Бир қиз кўксин қонга беледи.

Шундан бери ҳар тун ўзимни —
Сочим арқон — ойга осаман.
Жаллод боғлай олмас кўзимни,
Ситораи Моҳи Хоссаман.

ЎҒЛИМГА

Салом, гуллар,
бу мен — шабнамман,

Салом, тоғлар,
мен — тонгги туман.

Зиёсиз тун, салом,
мен — шамман,

Мен — ишёнчман,
ассалом, гумон.

Салом, бемор,
шифومان танҳо —

Тўшак узра кўзинг тўрт бўлгай.

Салом, шодлик,
қайгуман, гоҳо

Кўзларингга ёш бўлиб тўлган.

Салом,
сўнги урушдан берн

Мағрибдан кўз узмаган ҳасрат,

Дўстларига тиккан тақдирин

Уша мардман —
шаҳиди касрат.

Топмай халқнинг кичик-каттасин

Дунё ҳайрон тутганда ёқа,

Салом сенга,
минг йил муттасил

Янграб келган ўзбекча оҳанг.
Тун қўйнидан шуъладай азиқ
Чиқиб келдинг...

Ассалом, қўзим.

Ярим дунё менман, шубҳасиз.

Қолган ярим дунё —

сен ўзинг.

ҲАЁТНИНГ СЎНГГИ НУҚТАСИ

Оромга қийин,
 оромга оғир,
 оромга жабр —

Ахир
 бир умр
мен қочиб яшайман оромдан
Бир кун мени топиб олар у,
Топиб олару —
Ўкраб юборади
 аламдан.

1976

М У Н Д А Р И Ж А

«Қөн юракка қайтар гупуриб...»	3
Шоир	4
Бобомнинг ўтмиши	6
«Бу дунёдан...»	7
«Сониялар ўтаёттир...»	8
«Сенга асраб келдим...»	9
Арафа	10
«Бўлди...»	11
«Қарвон»	12
Муқамма ўт олдида	14
Моабитдаги Муса мактуби	15
«Кунлар кечаверар...»	17
Мусаввир	19
Тутинган дўст	20
«Мен, сен, у...»	21
«Ёнгинамда маъюс ўтириб...»	23
«Урилади қалбга ҳаяжон...»	25
«Башар истар...»	27
Интизорлик	28
«Биз гулларин...»	29
«Ишқ дунёнинг...»	30
«Сен кўчага...»	31
«Комрон кунлар...»	32
«Аёз ҳали...»	33
«Ёбоилардан ўтиб...»	34
«Чол йиқилди...»	35
«Мен қайтаман...»	36
Афгон тенгдошимга	37
«Сен хорижда...»	38
«Кўзлар...»	40
«Кўксимга қўйилган...»	41

«Тунда қалбни...»	42
Осмон қўшиқлари (Туркумдан)	43
Юлдузлар қўшиғи	43
Қутб юлдузи қўшиғи	43
Шур қўшиғи	43
Етти оғайни	43
«Қунда, ойда...»	44
«Бу асрда...»	45
Иқро	46
«Қайтинг қуёш...»	49
«Имон бутун...»	50
«Меҳр, мен розйман...»	51
Фаройиб ёз тунлари	52
«Сени дардим десам...»	53
«Сен — хотира...»	54
«Гулим...»	55
«Сендан сукут раво...»	56
Ситоран Моҳи Хосса	57
Ўғлимга	59
Ҳаётнинг сўнгги нуқтаси	61

На узбекском языке

УСМАН КУЧКАРОВ

МИР ВОЛНЕНИЯ

Стихи

Редактор Қ. Раҳимбоева

Рассом Г. Ҳезратов

Расмлар редактори А. Бобров

Техн. редактор Э. Сандов

Корректор Ш. Соатова

ИБ № 1894

Босмахонага берилди 28. 12. 81. Босишга рухсат этилди
18. 03. 82. Р. 14925. Формати 60x90 1/32. Босмахона қоғози № 3.
Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 2.0
Нашр. л. 1.5. Тиражи 5000. Заказ № 5. Баҳоси 15 тивин.
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
700129. Ташкент. Павний кўчаси. 30.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси
ишлари Давлат Комитетининг Бекобод шаҳар босмахонаси.

www.ziyouz.com kutubxonasi